

eftir samdust um at siga:
»Eitt kjarnorkukriggj kann eingin vinna og skal tí ongantíð bresta á.«

so vóru vit komin sera langt, og so kundu vit sett okkum at biða eftir endaligu semjuni, sum má verða burturbeining av sliikum vápnunum, sum ikki kunnu og mugu nýtast kortini, men hetta mugu vit ikki gera. Sum nevnt er trýstið sera týðningarmikið, tí tíðin er knøpp. Dagligi vandin fyri mistøkum, óhappum, sum seta maskinuna í gongd, ella misskiljingum, sum útleysa automatisku skipanini fyri móttílkum ella hevndartiløkum, er so stórir, at vit als onga tíð hava at geva út.

Raketin á Norðursælandi, sum legði nokur summarhús í oyði, sovjetiska venjingarraketin, ið fleyg yvir Finnland og Noreg og síðan brast í Barentshavinum, atombumbuvánlukkurnar í Thule og Meðalhavinum og annars tey mongu óhappini í USA og Sovjet sýna, at tað er »eydnan meira enn skilið«, tá stórvánlukkur ikki spurdust burtúr.

Álitið til at menniskjan við sínum tekni hevur niðurbundið tær ræðuligu kreftir og ta oyðandi orku, sum vápnini goyma, er minkandi, og óttin fyri, at hon ikki kann stýra hesum kreftum, tí eftirlitsskipanirnar eru flektar og fjøltáttaðar, at vandin fyri mistøkum gerst størri og størri, fleiri vápnini verða í tali og sniði, er vaksandi.

Vit, sum eru uttan fyri tey fimm londini, ið eiga hvør sín knøtt at útleysa løðingarnar við, mugu tí framvegis streingja á, at itøkilig úrslit nú spyrjast burtúr til nøgva tosi.

Hvat kunnu vit í Føroyum gera?

»Vit eru so smá, vit eru so fá, vit muna so lítið«, er ein vælskiljandi hugsunarráttur.

Og tað er rætt, vit skapa ongi úrslit einsamøll, og vit ávirka sera lítið.

Okkara lögtingssamtyktir standa har, vit røkka bert at fremja tær, um aðrir vilja medvirka.

Hin seinasta um Føroyar sum kjarnorkuvápnafritt øki eigur snøgt sagt bert virði, tá hon hevur gingið allan teinin til Moskva, New York, Paris, London og Peking, sum skulu veita tær trygdir, ið treyta nyttuna í samtyktunum sum friðarvarðveitandi tiltøk.

Kortini eru vit í hesum spurningi í eini serstöðu, sum ger, at vit saman við hetlendingum, íslendingum og grønlandum um nýðast at hava ein virknan leiklut, skulu møguligar samtyktir um

kjarnorkufri øki ikki økja vandan í tí øki, vit eru partar av.

Vit mugu tí vóna, at tann parlamentariskarfundur, sum skipaður varð í Keyptmannahavn í november í fjør, heldur fram og kemur at bera verulig úrslit, sum tíðin liður, og ein av stigtakarunum Anker Jørgensen hevur sagt, at ætlanin er at fara víðari í hesum ári. Helst verða tilnevndir fastir limir í eina nevnd at viðgera kjarnorkuvápnafri økini.

Hugsjónin um Norðurlond sum kjarnorkuvápnafritt øki er sera dæmlic, og saman við eini fyriskipan um eina breiða atomvápnafria geil oman ígjøgnum Europu til eitt annað kjarnorkuvápnafritt øki á Balkan kundu fyrstu stigini til eina broytta atomvápnastategi verðið tikið, tí tað er helst viljað og tilviðað, at bæði stórveldini hava dubbað økini báðu megin mörkini so við raketum og taktiskum kjarnorkuvápnunum, at tað er mest sannlíkt, at atomvápnavigvøllurin gerst Europa, so tjóðirnar í USA og Sovjet so frægt sum møguligt sleppa undan geislingunum og hinum ræðuligu fylgjum. Men nú vita vit, at hesum sleppa tær ikki undan.

Henda dubbingin er sera vandamikil, tí hvat er í at velja, um Sovjet við síni yvirvág av hermonnum og útgerð fer vestur?

Móttílkandi, ið vestanveldini hava bygt upp, er tey sonevndu taktisku kjarnorkuvápnini.

Hvat útleysa tey í triðja umfari og so framvegis?

Tí er skilagott at royna at styrkja álitið við, at londini vilja friðin við at virka fyri, at sonevnd kjarnorkuvápnafri øki verða skapt báðumegin við og at tey lyfti, sum skulu fylgja við, fáast til vegna. Síðan kunnu vónandi avvápnadarsamráðingar so líandi víðari minka um vandan báðumegin við.

Hesin politikkur — verður hann veruleiki, uttan at londin í Atlantshavi eru við — goymir fyri okkum tann vanda í sær, at trýstið á okkara øki økist, soleiðis at vit strategiskt fáa enn størri áhuga. Ikki hesi smáu landaøkini, men sjókinini ímillum londini og luftin yvir hesum sjókjum. Kravið um rætt til at ferðast fritt undir hesum sjógvum og omaná og tol at flúgva fritt í hesum lofti verður sterkari, tá vápnini í Europu eru minkað, og vápn tí skulu fáast fram ígjøgnum hesar geilir millum Hetland, Føroyar, Ísland og Grønland.

Vit kunnu tí ikki sleppa

Frá friðargonguni 2. hvítusunnudag

hinum Norðurlondunum undan samabyrgd við okkum, soleiðis at tey skapa skipanir fyri síni landaøki uttan at fáa til vegna greiðar avtalur um, hvat gerast má á sjókinum ímillum Norðuratlantshavslondini.

Tað er helst órealistiskt at hugsa um hesi sjóki sum fullkomiliga kjarnorkuvápnafri øki, har eingin flogberi, ongin kjarnorkukavbátur og ongin raket má flytast, men so mikið týðningarmeiri er tað, at vit vegna hesa serstöðu royna at taka lut og royna at skapa fatan fyri tí livsneyðuga i, at vit ikki verða sett út um tær skipanir, ið kunnu smíðast, og tær avtalur, ið kunnu gerast. Okkara øki skulu tí við í avtalurnar.

Sum nevnt taka vit — tað vil siga lögtingið — fult og heilt undir við hugsanunum um kjarnorkufri øki, men vit hava serlig áhugamál. Fyrst og fremst taka vit undir, tí vit meta, at ein slikt gongd kann gerast eitt álitis-kapandi tiltak, sum gongur undan veruligum tiltøkum til avvápnad.

Vit eru sjálvsagt ikki so bláoygd, at vit meta slikt øki at hava serligan strategiskan týðning, tí trygdir røkkur ikki longur enn álitið til, at kjarnorkuvápnaveidini halda lyftir og skrivaðar avtalur, og vit vita jú, at onki kriggj er brostið á uttan brotin lyftir og brostnar sáttmálar.

Kortini eru kjarnorkuvápnafri økini røtt stig á leiðini.

Nevndi tey mongu kriggj, sum áhaldandi verða stríð um allan heim, men sum gerast so gerandislig í huga okkara, at vit koma í sama vanda sum tey medmenniskju, ið taka lut í hesum bardögum, nevniliga menniskjansliga at missa vónirnar, at gerast kold og líkasæl menniskju, har tær betru kenslurnar sum kærleiki, medmenniskjansligheit, idealir og framtíðarvónir verða brýnd burtur úr hugaheimi okkara.

Vaksandi talið av valdsgerðum og hin økti harðskapurin í okkara londum kundi verið tekin um hetta, men latið okkum berjast imóti hesum og heldur nýta tey óhugnaligu dómni til at herða okkum í stríðnum imóti ófrælsi, tørvandi demokratii og kúgan.

Um dagarnar bar svenskur lækni tíðindi úr Afghanistan um krigsbrotsgerðir framdar av sovjetsikum hermonnum, ið menniskjansliga eru kroystir heilt út í útjaðaran av tí, sum mannasinnið goymir. Hann segði frá um handtøku av børnum, pining og avrættan av børnum í smábygdum, har foreldri ella næstringarnir ikki orkaðu at keypa tey leys fyri pening.

Slikt sum bert kriggið sjálvt ber í sær, og sum ikki er tilviljað av stjórnum.

Danska sjónvarpið hevði hóskvöldið sending um tær brotsgerðir, sum USA fremur í Nicaragua, har CIA fremur eitt privat

kriggj, sum kongressin og senatið hava bannað og CIA hevur soleiðis sett amerikansku parlamentarismuna út av spælinum.

Sambært hesa sending er væntandi, at altjóðarætturin í Haag kemur at døma USA sekt í hesum valdsgerðum.

Hetta vóru bert tvey dømi um, hvussu langt út í vitloysi mannaættin kann verða rikin, tí hon ger ov lítið til at fremja semjur ímillum tjóðir, lond og politiskar skipanir.

Lat meg nevna annað dømi, sum kanska kann roynast fyrbyrgjandi, so nytta fæst burtúr.

Hugsu um trupulleikarnar við at skapa trygd fyri, at menniskjan hevur tamarhald á tøkini.

Tjernobyl-vanlukkan er ein sera álvarsom ávaring av hesum slag. Vónandi kann henda geislingarspjaðing okkum er fyri í dag tryggja betri eftiransni framyvir.

Hesa ferð hendi óhappið eystanfyrir, og ikki er fritt, at onkur vil misbrúka tað politiskt, men tá vit minnst Windscale í Bretlandi, har 3 menniskju doyðu í 1957, og har síðan 39 við vissu eru deyð av fylgjum, og tá vit minnst Tri-mila oynna, er als ongin grund til at gera politikk burtur úr sliikum.

Heldur er at taka allan spurningin um kjarnorku upp til nýggja umhugsan.

Er tað neyðugt, at hon skal verða mannatenari, ella kunnu vit lata vera?

I hvussu er, ber til at sleppa undan, at hon er

mannaoðari í vápnum okkara.

At dubbingarsnyrlin tykist uttan enda fáa vit nú aftur fesk dømi um.

Tað sigst, at NATO-lond ikki hava framleitt kemisk vápn síðan 1969.

Tí sigst Sovjet at hava fingið fyrimun. Nú skulu so nýggj kemisk vápn gerast, og giftgranatir leggjast upp í Europa. Hesar goyma evni í tveimum rúnum, og tá hol gerst ímillum, fæst eitur til vegna, sum virkar 50 km til allar síður.

Vit eiga eisini at gera vart við okkum móti sliikum ørskapi, hóast okkara rødd er klætralslig og veik.

Eg havi frætt, at »Fólk fyri friði« umhugsu tiltøk, sum betri gera vart við okkara áhugamál, eitt nú fyriskipan av friðarseminarum ella onkrum tilíkkum.

Nú er tað helst so, at tit hjá mær sóknast eftir onkrari politiskari tilsegn um stuðul til slikt.

Slikt havi eg ikki heimild at veita, men út frá tí veruleika, at allir flokkar taka undir við parlamentarikarattákinum og helst vilja luttaka framyvir, haldi eg ein kann meta, at eithvørt skilagott tiltak vil verða umhugsað vælviddarliga hjá øllum politiskum flokkum í dag.

Eg byrjaði við at minna á, at ST hevði lýst 1986 friðarárið, soleiðis at vápnamilliðirnar verða nýttar teim lýðandi og svøltandi at gagni.

Framhald á síðu 11